

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Приймальною комісією

Протокол № 4 від 31.03.2025

Голова Приймальної комісії

Олександр ТУРУНЦЕВ

ПРОГРАМА

**вступного випробування (іспиту) до аспірантури
зі спеціальності В10 Філософія**

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

Галузь знань: В Культура, мистецтво та гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма: «Філософія»

На основі: освітнього ступеня магістра
(освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста)

ПОГОДЖЕНО

Проректор з наукової роботи
та міжнародної діяльності

Наталія ВІННИКОВА

РОЗГЛЯНУТО І ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні Вченої ради

Факультету суспільно-гуманітарних наук

Протокол № 10 від 25.03.2025

Голова Вченої ради

Олена АЛЕКСАНДРОВА

Київ – 2025

ВСТУП

Програма складена колективом фахівців кафедри філософії та релігієзнавства Факультету суспільно-гуманітарних наук Київського столичного університету імені Бориса Грінченка з урахуванням вимог щодо обсягу професійних знань, які мають продемонструвати ті, що бажають вступити в аспірантуру зі спеціальності В10 Філософія.

Мета вступного випробування (іспиту) – встановити глибину необхідних знань вступника зі спеціальності та рівень його підготовки до самостійної науково-дослідної роботи.

Під час вступного іспиту вступник має продемонструвати глибокі системні знання із загальної філософії, соціальної філософії та філософії історії, а також з філософії освіти. Він має вміти давати чітке розуміння сучасної наукової картини світу, визначення сутності явищ та процесів, які забезпечують науковця методологією правильного застосування загальних та специфічних методів наукових досліджень, закладають підвалини креативного мислення та сприяють формуванню культури наукової діяльності.

Вступник має показати чітке розуміння основного предмету соціальної філософії та філософії історії і вміння оперувати такими питаннями, як соціальна форма, соціальна система, соціально-історичні зміни, історичний процес тощо.

Необхідно також вміти виділяти основні аспекти вивчення проблематики філософії освіти і відповідно філософсько-освітнього знання, а також вступати в наукову дискусію щодо специфіки філософії науки як самостійного аспекту вивчення і складової частини філософії освіти. В галузі філософії освіти необхідно показати вміння оперувати такими питаннями, як системний характер навчання, філософія та педагогіка, проблема методології навчання та виховання.

Вступний іспит до аспірантури зі спеціальності В10 Філософія проводиться у формі усної співбесіди за трьома питаннями екзаменаційного білету. Час підготовки – 30 хвилин.

I. ЗМІСТ

1. ФІЛОСОФІЯ ЯК ТЕОРЕТИЧНА ФОРМА СВІДОМОСТІ

Світогляд як духовно-практичний спосіб освоєння світу. Структура світогляду. Світогляд як поліструктурне утворення. Історичні типи світогляду: міфологічний, релігійний, науковий і філософський. Філософія як теоретична основа світогляду. Категорії філософії – основоположні наукові та світоглядні поняття. Гуманітарна та соціокультурна зумовленість філософії. Предмет філософії. Коло філософських роздумів: людина і світ, людина і природа, людина і суспільство, мислення і буття, духовне і тілесне, життя та смерть, добро та зло, істина та хиба, прекрасне та потворне. Основне питання філософії.

Структура філософії. Традиційні розділи філософського знання та його розвиток. Онтологія, натурфілософія, філософська антропологія, гносеологія, логіка, етика, естетика, соціальна філософія, філософія історії, філософія культури, філософія економіки, філософія політики, філософія права, філософія релігії, філософія науки, філософія мови та ін. Методи філософії. Поняття методу. Співвідношення філософських, загальнонаукових і спеціально-наукових методів. Усталені методи філософського пізнання: метафізика та діалектика. Новітні філософські методи: феноменологія, структуралізм, герменевтика, психоаналіз тощо. Функції філософії. Поняття функції. Зasadничі функції філософії: світоглядна та методологічна. Інші функції філософії: концептуальна, пізнавальна, пояснювальна, евристична, аксіологічна, креативна.

2. ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТОК ФІЛОСОФСЬКОГО ЗНАННЯ

Парадигма античної філософії. Досократівська (докласична) філософія. Антична філософія класичного періоду: а) софісти; б) Сократ; в) Платон; г) Арістотель. Філософія елліністичного і римського періодів: а) елліністична філософія (перипатетика, академічна філософія, епікуреїзм, стоїцизм, скептицизм, еклектизм); б) римська філософія (просвітительство, сакралізація, неоплатонізм). Середньовічна філософія. Патристика: а) гностицизм; б) маніхейство; в) аполагети; г) Аврелій Августин; д) Псевдо-Діонісій і Аріопагіт. Виникнення схоластики у Західній Європі: а) Еріугена; б) проблема універсалій; в) раціоналізм і натуралізм шартрської школи. Філософія епохи Відродження. Епоха, культура, філософія. Гуманізм в Італії: а) ренесансний гуманізм (Данте Аліґ'єрі, Франческо Петрарка); б) флорентійський неоплатонізм (Марселліо Фічіно, Пікко делла Мірандола); в) Реформація. (Еразм Роттердамський, Мартін Лютер). Гуманісти заальпійських європейських країн (Мішель Ейкем де Монтень). Натурфілософія (Джордано Бруно, Галілео Галілей). Соціальні теорії: а) ідеологія централізованої

держави (Ніколо Макіавеллі, Жан Боден); б) ідея природного права; в) попередники утопічного соціалізму (Томас Мор, Томазо Кампанелла).

3. ЄВРОПЕЙСЬКА ФІЛОСОФІЯ XVII - поч. XXI ст.

Наукова революція та філософія Нового часу. Основні напрями новоєвропейської філософії: а) раціоналізм та емпіризм (Френсіс Бекон, Рене Декарт, картезіанство); б) англійська філософія ХУІІ ст. (Томас Гоббс, Джон Локк); в) розквіт метафізичних вчень ХVІІ ст. (Бенедикт Спіноза, Готфрід Лейбніц, Христіан Вольф); г) суб'єктивно-ідеалістична завершеність сенсуалістичної філософії і критична реакція на неї (Джордж Берклі, Давид Г'юм).

Французька філософія ХVІІ-ХVІІІ ст.: освітянство (Ф. Вольтер, Ж.-Ж. Руссо); б) французький матеріалізм (Ж. Ламетрі, Д. Дідро, А. Гольбах, К. Гельвецій). Німецька класична філософія: а) І. Кант – засновник трансцендентальної філософії; б) Й. Фіхте – суб'єктивна діалектика; в) класичний ідеалізм Ф. Шеллінга; д) співвідношення методу і системи в філософії Г. Гегеля; ж) основні принципи філософії Ф. Фюрбєха.

Посткласична філософія ХІХ - початку ХХ ст.: 1. Філософія марксизму: а) основи матеріалістичної діалектики; б) матеріалістичне розуміння історії. 2. Позитивізм у ХІХ ст.: а) програма “позитивної філософії” О. Конта; б) еволюціонізм Г. Спенсера. 3. Ірраціоналізм і філософія життя: а) волюнтаризм А. Шопенгауєра; б) екзистенціалізм С. К'єркегора; в) Нігілістична філософія Ф. Ніцше та його вчення про надлюдину; г) морфологія культури й основні ідеї філософії історії О. Шпенглера; д) інтуїтивізм А. Бергсона (поняття інстинкту, інтелекту, інтуїції у «Творчій еволюції»).

Філософія у ХХ – ХХІ століттях: 1. Головні проблеми і тенденції ХХ ст. Прагматизм (Ч. Пірс, У. Джеймс, Д. Дьюї). 2. Психоаналіз і філософія неофрейдизму: а) З. Фройд про філософію історії і культури; б) аналітична психологія К. Юнга і колективне несвідоме; в) гуманістичний психоаналіз Е. Фромма. 3. Феноменологія Е. Гуссерля. 4. Екзистенціальна філософія. 5. Сучасна філософська антропологія. 6. Основні тенденції релігійно-філософської думки у ХХ – ХХІ ст. 7. Філософська герменевтика. 8. Структуралізм і постструктуралізм: а) структурні методи в гуманітарних науках і філософський структуралізм; б) структурна антропологія К. Леві-Строса. 9. Аналітична філософія: становлення і джерела (Дж. Мур, Б. Рассел, Л. Вітгенштейн); “Постпозитивізм” і філософія науки (К. Поппер, Г. Башляр, Т. Кун, І. Лакатос, С. Тулмін, П. Фейєрабенд). 10. Критичність філософії постмодернізму: а) метафізика бажання (Ж. Дельоз, Ф. Гватарі); б) теорія «репресивного суспільства» (Г. Маркузе, М. Фуко).

4. СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ В УКРАЇНІ

Принципи визначення філософії в Україні. Філософія в системі культури Київської Русі (Іларіон Київський, Данило Заточеник, Кирик Новгородець, Кирило Філософ, Клим Смолятич, «Бджола»). Становлення філософії українського духу у Києво-Могилянській Академії (І. Гізель, Т. Прокопович, Г. Щербацький, П. Лодій та ін.). Г.С. Сковорода – фундатор філософії українського духу. Кордоцентризм. Філософія вітчизняного просвітництва (Т. Осиповський, І. Тимковський, В. Каразін, І. Ризький, М. Максимович та ін.). Український романтизм (М. Гоголь, М. Костомаров, П. Куліш та ін.). Соціально-філософські погляди Т. Шевченка. Зародження національно-демократичної ідеології: кирило-мефодіївці та «громадівці». Філософські ідеї О. Потебні, С. Подолинського, М. Драгоманова, В. Антоновича. Філософія видатних українських письменників кінця ХІХ- початку ХХ ст. (І. Франко, П. Грабовський, М. Коцюбинський, Л. Українка). Філософія періоду відродження українського духовного життя (В. Винниченко, М. Грушевський, В. Зеньковський та ін.). Соціально-філософські погляди Б. Грінченка. Переосмислення соціально-філософської доктрини марксизму в Україні: І. Франко, О. Терлецький, С. Подолинський, М. Грушевський, В. Винниченко. Філософія національної самобутності (Д. Донцов, В. Липинський, І. Лисяк-Рудницький та ін.).

5. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА ФІЛОСОФІЇ НАУКИ

Онтологія як загальна теорія буття. Буття як проблема. Об'єктивне буття і Я-буття. Основні категорії філософії. Матерія, простір і час. Людина та її буття в світі. Багатомірність людини. Душа і тіло. Проблема єдності духовного і матеріального. Свідомість, самосвідомість і рефлексія. Свідомість і сфера несвідомого. Розум. Свідомість, мова і спілкування.

Сутність і сенс пізнання. Види пізнання. Співвідношення знання і віри. Суб'єкт і об'єкт пізнання. Пізнання, практика і досвід. Істина. Структура і функції наукового пізнання. Чуттєве, емпіричне і теоретичне пізнання, теорія і практики.

Мислення: сутність і основні форми. Методологія, методи наукового пізнання та їх класифікація. Функції філософії в науковому пізнанні. Загальнонаукові методи і прийоми дослідження. Особливості і специфіка методів пізнання в педагогіці.

6. СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ ЯК ОСОБЛИВИЙ ТИП ПІЗНАННЯ СУСПІЛЬНОГО БУТТЯ. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ

Поняття суспільства як соціального організму. Індивідуальне і суспільне. Соціальні відносини і соціальна система суспільства. Предмет і функції соціальної філософії. Циклічне бачення соціального часу у Ведах: від Золотого віку Сатья-юга до Залізного віку Калі-юга. Непорушна система варн як основа давнього індійського суспільства. Соціальна складова концепцій сансари і карми. Даоський принцип “невтручання” (у вей) як основа суспільної гармонії. Конфуціанський ідеал суспільної згоди. Китайська школа фа цзя (легісти) як приклад авторитарного адміністрування суспільства.

Давньогрецький поліс як громадська община та форма місцевого самоуправління. Поняття «громадянин» і «громадянське суспільство» в античному полісі. Зародження і становлення полісної демократії. Причини занепаду полісів. Соціально-філософські погляди Платона та його вчення про ідеальну державу.

Суспільство в Середні віки: два світи – церковний і світський. Вплив есхатологічних ідей на суспільство доби Середньовіччя.

Соціально-філософська парадигма епохи Відродження: вихід світського з тіні церковного.

Людина як суспільна істота в соціально-філософських теоріях доби Просвітництва.

Соціально-філософські ідеї представників німецької класичної філософії. Соціологічна інтерпретація суспільства: О. Конт, Г. Спенсер, Дж.С. Міль. Соціально-філософська доктрина марксизму: діалектика суспільного розвитку.

Передумови «весни народів» та розвиток етнонаціональних соціально-філософських теорій. Соціальна аксіологія неокантіанців. Ф. Ніцше як соціальний філософ. Психологічний напрям у соціально-філософській думці: Г. Лебон, Г. Тард, З. Фройд, К.-Г. Юнг, Ж. Лакан. Феноменологічна соціологія.

Критика тоталітаризму й авторитаризму у творчості неомарксистів. Проблема людського вибору у філософії екзистенціалізму. Основні соціально-філософські позиції постмодернізму.

7. ЕКОНОМІЧНА ТА СОЦІАЛЬНА СФЕРИ СУСПІЛЬСТВА

Праця і виробництво у суспільному житті людей. Суспільне виробництво і його структура. Людина як суб’єкт суспільного виробництва. Продуктивні сили і виробничі відносини. Форми власності і проблема соціальної нерівності. Причини появи капіталізму та капіталістичного суспільства: К. Маркс, М. Вебер, В. Зомбарт. Людина у світі планової та ринкової економіки. Поняття конкуренції.

Вчення про закриті й відкриті суспільства А. Бергсона та К. Поппера. Глобалізм та антиглобалізм.

Суть соціального. Поняття «соціальна сфера». Раціональна та ірраціональна природа соціального. Соціальний час і соціальний простір. Соціальні спільноти: рід, плем'я, сім'я, народність, нація, політична нація. Школа «психології народів». Штучне формування наднаціональної спільноти «радянський народ» за часів СРСР. Проблеми становлення української політичної нації.

Структура суспільства: класові і стратифікаційні концепції диференціації суспільства (К. Маркс, П. Сорокін, Т. Парсонс, Р. Мертон). Комунікативні зв'язки у суспільстві. Сучасний соціальний ескапізм як втеча від реальності.

8. ПОЛІТИЧНА ТА ДУХОВНА СФЕРИ СУСПІЛЬСТВА

Сутність політичного життя суспільства, його елементи та галузі. Філософські проблеми влади, її структура і типи (раціональний, традиційний і харизматичний). Органічна, теократична і договірна теорії походження держави.

Політична система і політичні інститути. Сутність і види політичних режимів. Форми політичного правління. Політичні конфлікти. Революційний та еволюційний розвиток суспільства. Політична еліта: теорія еліт. Соціально-філософське підґрунтя громадянського суспільства. Проблема насилля в політиці та політична практика ненасильницького руху. Плюралізм і демократія.

Основні політичні ідеології: зародження, розвиток та сучасні трансформації.

Сутність і зміст духовного життя суспільства. Елементи духовного життя суспільства (духовна діяльність, духовні стосунки, духовне спілкування, духовне споживання). Філософське осмислення людської свободи. Необхідність і свобода. Індивідуальна та суспільна мораль. Норми суспільної моралі. Співвідношення моралі і права. Галузі духовного життя суспільства. Поняття ідеології. Релігійне життя суспільства: людина у пошуках віри. Поняття свободи віри, догматизму та релігійного фундаменталізму.

Суспільна свідомість, її еволюція, структура та форми. Закономірності духовного життя суспільства. Критерії розвитку та показники функціонування духовного життя суспільства. Поняття та функції духовної культури. Соціальна філософія про масову свідомість (Г. Лебон, С. Московичі). Проблема маніпуляції масовою свідомістю.

9. АНТРОПОСОЦІОГЕНЕЗ ТА КУЛЬТУРОГЕНЕЗ

Людина і природа. Поняття антропогенезу і теорії походження людини: креаціонізм та еволюціонізм. Становлення людини як соціальної істоти. Біологічне і соціальне у людині.

Особливості філософського осмислення проблеми антропогенезу

(теорія ноосфери Е. Леруа і В. Вернадського, християнський еволюціонізм П. Тейяра де Шардена). Теорія етногенезу Л. Гумільова.

Поняття екології, соціальної екології та екологічної культури. Глобальні проблеми людства та шляхи їх вирішення.

Суть і структура культури. Людина у світі культури. Культура і цінності: структура цінностей і рівні культури. Суперечність між природою і культурою. Єдність і багатоманітність культур, культурний плюралізм. Історичні типи культур. Типологія культур. Масова культура, субкультура, традиційна культура, контркультура. Елітарна і масова культура, поняття кризи культури.

Сучасна глобальна цивілізація та проблема розчинення в ній самобутніх етнонаціональних культур.

10. ФІЛОСОФІЯ У ПОШУКАХ СЕНСУ ІСТОРІЇ. ЕВОЛЮЦІЯ ІСТОРИЧНОЇ СВІДОМОСТІ

Есхатологічна ідея історії Августина. Хіліастичне вчення Йоахима Флорського про три царства. Історичний провіденціалізм в концепції Ж. Боссює. Історичний колообіг у концепції Дж. Віко і теорія «вічного повернення». Філософія історії Вольтера. Філософсько-історична концепція Й. Гердера. Концепція Г. Гегеля про історичні та неісторичні народи як підґрунтя європоцентризму. Історична школа Л. Ранке. Культурно-історична школа І. Тена. Історицизм (В. Дільтей, Е. Трьольч, Г. Ріккерт, Г. Зіммель та ін.) та його критика К. Поппером. Формаційний підхід до розуміння історії в марксизмі. Ідея історії Р. Колінгвуда. Екзистенційна концепція сенсу і призначення історії К. Ясперса

Сучасні концепції філософії історії.

Прогностика і футурологія. Діяльність Римського клубу.

Філософія історії в Україні.

Філософія історії: предмет, об'єкт, методологія. Історіософія та історіографія. Закони та рушійні сили історії. Суб'єкти історичного процесу. Діалектика історичного розвитку. Роль особистості в історії. Свобода і відповідальність в історії.

Ідея соціального та історичного прогресу. Рушійні сили, критерії та напрямки прогресу. Ідеал та його роль в розумінні перспектив історичного розвитку. Прогрес і регрес. Перспективи історичного прогресу та його межі. Соціальна еволюція і соціальна революція.

11. ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ У СТРУКТУРІ НАУКОВОГО ЗНАННЯ. ІДЕЯ ОСВІТИ ТА ЇЇ ФЕНОМЕН

Поняття філософії освіти, її предмет і завдання. Дуалізм філософії освіти. Філософія освіти як галузь пізнання: об'єкт і предмет дослідження. Особливості

філософського осягнення освіти. Методологічні функції філософії освіти. Філософія освіти та її взаємодія з іншими галузями філософії та наукового знання. Необхідність філософського осягнення феномену освіти.

Ідея освіти та її витоки. Поняття «освіта» та його різні значення. Феномен освіти. Опосередкована та цілеспрямована освіта. Філософське вчення про людину та його методологічне значення для розвитку освіти. Людинотворча місія освіти. Ідея «другого народження». Філософська концепція самопізнання. Освіта і культура.

12. ЦІЛІ, ЦІННОСТІ, ІДЕАЛИ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ОСВІТИ

Філософське розуміння категорій «ціль» і «цінність». Цілі в освіті. Осягнення освіти як цінності. Еволюція ціннісної феноменології освіти. Цінності консерватизму та лібералізму у філософії освіти. Особистісна парадигма в освіті. Розуміння цінностей освіти в українській філософії. Національні й загальнолюдські цінності та їх роль у сучасній освіті. Морально-етичні засади розвитку освіти. Формування змісту і методів освіти у контексті цілей і цінностей освіти.

Ідеал освіченості. Освіченість як іншість. Освіченість та ідеал освіченості в різних філософських концепціях та суспільствах. «Homo educatus» – новий еволюційний тип людини. Єдність мети і результатів освіти. Загальна мета та її результати. Проміжна мета і результати освіти. Особистість людини як результат освіти. Критерії результатів освіти. Якість освіти як критерій освіти: суспільний вимір результатів освіти.

13. ЕВОЛЮЦІЙНИЙ ПОСТУП ОСВІТИ. ФУТУРОЛОГІЯ ОСВІТИ

Поняття освітнього простору. Формування освітнього простору. Школа – інституційна основа освітнього простору. Зародження і трансформація ідеї університету. Класичний і дослідницький університет.

Суб'єкти освітнього простору. Закономірності розвитку освіти. Освіта і держава. Розвиток освіти як системи. Регіональна і національна системи освіти. Сфера освіти. Суспільне і національне в освіті. Національний і глобальний освітній простір. Національна і глобальна освіта: відчуженість, взаємодія, інтеграція. Освіта як відкрита система: виклики і перспективи. Універсалізація діяльності інституцій освіти. Особливості глобального освітнього простору.

Філософське розуміння розвитку. Сталий розвиток. Наука і освіта – визначальні чинники суспільного розвитку. Бачення суспільства знань. Теорія «людського капіталу». Сукупний інтелект нації та її конкурентоспроможність. Освіта в структурі індексу людського розвитку. Концепція освіти впродовж життя.

Кризи в освіті та криза освіти. Масова освіта: потреби особистості та

суспільства. Зміна освітніх парадигм. Стратегії освіти. Освіта як сфера майбутнього часу. Альтернативні освітні системи. Інституційні та організаційні трансформації в освіті. Інноваційна освіта майбутнього.

II. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ВСТУПНОГО ІСПИТУ В АСПІРАНТУРУ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ В10 ФІЛОСОФІЯ

1. Філософія та її місце в системі наукового знання.
2. Філософія та світогляд. Ідеалістичний та матеріалістичний світогляд.
3. Філософія як теоретична основа світогляду освіченої людини.
4. Цінності та ціннісні орієнтації.
5. Філософія в системі культури. Основні функції філософії.
6. Культурно-історичні передумови виникнення філософії.
7. Особливості та проблеми давньоіндійської і давньокитайської філософії.
8. Космоцентризм давньогрецької філософії.
9. Філософія Античності (Сократ, Платон, Арістотель).
10. Соціально-політичні погляди античних філософів.
11. Філософія раннього елінізму. Кініки і скептики. Епікурейці. Стоїцизм. Неоплатонізм.
12. Християнсько-релігійний характер західноєвропейської філософії Середньовіччя.
13. Антропоцентризм і гуманізм західноєвропейської філософії епохи Відродження.
14. Західноєвропейська філософська думка XVII–XVIII ст. Проблеми науки і наукового методу пізнання.
15. Філософія французького Просвітництва.
16. Німецька класична філософія та її місце в історії світової філософської думки.
17. Філософські погляди І. Канта.
18. Філософія Г.В.Ф. Гегеля: система і метод.
19. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха.
20. Перегляд класичної моделі світорозуміння філософією XIX ст. (позитивізм, марксизм, філософія життя).
21. Характерні риси, тенденції та напрями розвитку західної філософії XX ст.
22. Головні особливості та етапи розвитку філософської думки в Україні.
23. Г.С. Сковорода – родоначальник української класичної філософії.
24. Філософські погляди у творчості Т. Шевченка, І. Франка і Л. Українки.
25. Категорія “буття”, її сутність та специфіка. Основні форми буття.
26. Світ як всеохоплююча і безмежна реальність. Об’єктивне буття і Я-буття.
27. Історія поглядів на матерію. Буття матерії. Матеріальна єдність світу.

28. Основні структурні рівні матерії. Матерія, рух, простір і час.
29. Основні категорії філософії. Загальний зв'язок і взаємодія. Ідея закону.
30. Філософська антропологія – вчення про природу, сутність і призначення людини.
31. Людина і її буття в світі. Філософська проблема пізнання людини.
32. Багатомірність людини. Людина і людство.
33. Особистість і Я. Ідея особистісної неповторності.
34. Загальне уявлення про душу. Душа і тіло. Проблема єдності духовно-ідеального і матеріального.
35. Свідомість і її творча сила. Структура свідомості.
36. Свідомість, самосвідомість і рефлексія. Свідоме і несвідоме.
37. Розум і мудрість. Свідомість, мова і спілкування. Свідомість і “штучний інтелект”.
38. Пізнання, його сутність, форми, можливості.
39. Проблема пізнання світу і філософський скептицизм.
40. Багатоманітність видів пізнання. Взаємозв'язок теорії і практики.
41. Співвідношення знання і віри.
42. Суб'єкт і об'єкт пізнання.
43. Поняття істини. Філософські концепції істини та її критеріїв.
44. Чуттєве, емпіричне і теоретичне пізнання.
45. Мислення: його сутність і основні форми.
46. Методи і прийоми дослідження.
47. Філософія освіти та її роль в досягненні соціокультурного феномену освіти. Онтологія освіти.
48. Аксіологія освіти та основні парадигми її розвитку. Ідея неперервної освіти.
49. Національно-освітній ідеал: аксіологічні та етичні засади формування особистості.
50. Філософське вчення про самоорганізацію і управління освітнім процесом.
51. Освітній процес в контексті гносеології та теорії інформації.
52. Проблеми гуманізації сучасної освіти.
53. Роль науки в сучасній освіті. Методологія і логіка освіти.
54. Філософія педагогічних концепцій виховання особистості.
55. Основні науково-філософські підходи щодо розуміння суспільства та його історії: натуралізм, ідеалізм, матеріалізм.
56. Поліваріативність світової історії. Проблема спрямованості історії. Суспільний прогрес та його критерії.
57. Майбутнє людства як предмет філософського дослідження і прогнозування. Футурологія.

58. Історична необхідність (закономірність) і вільна свідома діяльність людей. Стихийне і свідоме в історії. Фаталізм і волюнтаризм.
59. Суспільство як самоорганізуюча і саморозвиваюча система.
60. Пошуки соціальної стабільності. Ідея громадянського суспільства і правової держави.
61. Цивілізація і цивілізаційний розвиток. Сучасна цивілізація і глобалістика.
62. Війна і мир в історії людства.
63. Суспільно-економічні формації і цивілізації як моделі історичного процесу.
64. Соціальна структура суспільства, її особливості у традиційному, індустріальному та інформаційному суспільстві.
65. Загальнолюдські цінності як соціокультурний феномен.
66. Ідея і сутність нації. Національна самосвідомість і націоналізм.
67. Любов, шлюб і сім'я. Сучасні демографічні виклики.
68. Філософія економіки. Філософсько-економічний спосіб мислення.
69. Праця і її розуміння філософією.
70. Людина і природа: проблеми екології. Поняття біосфери і ноосфери.
71. Філософське розуміння власності. Суб'єкт і об'єкт власності. Власність і форми соціальних відносин.
72. Система соціально-економічного управління. Держава і управління економікою.
73. Ринкові відносини і державне регулювання економікою. Економіка, право і мораль.
74. Політика як явище суспільного життя. Пошуки соціально-політичної стабільності.
75. Співвідношення природного і соціального в житті суспільства.
76. Еволюція філософських поглядів на природу суспільства.
77. Природне середовище життєдіяльності суспільства, його вплив на суспільне життя.
78. Географічний детермінізм. Філософське обґрунтування геополітичних концепцій.
79. Ідея права: право влади і влада права.
80. Соціальна справедливість як правова цінність.
81. Сутність держави і політичної влади. Ідея розподілу влади. Політика і мораль.
82. Лібералізм і демократичні цінності. Права людини і її гідність.
83. Тоталітаризм і його вплив на виховання людини.
84. Духовне життя суспільства і духовна культура.
85. Суспільна свідомість: сутність і рівні. Ідеологія як форма суспільної свідомості. Політична культура і політична свідомість. Правосвідомість.

86. Глобалізм та його прояви.
87. Моральні засади в житті суспільства.
88. Роль філософії культури в сучасному освітньому процесі.
89. Соціалізація і персоналізація людини як процес освоєння і творчості культури.
90. Наука як спосіб відтворення основних параметрів людського буття.
91. Мистецтво як осягнення світу.
92. Мораль у сучасному світі.

ІІІ. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Кількість балів (max – 200)	Критерії
180 – 200	Виставляється за глибокі знання програмного матеріалу; вміння аналізувати явища, які вивчаються, у їхньому взаємозв'язку і розвитку, чітко і лаконічно; логічно і послідовно відповідати на поставлені запитання; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач; вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
160 – 179	Виставляється за ґрунтовні знання програмного матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені запитання; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язування практичних задач.
140 – 159	Виставляється за міцні знання програмного матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені запитання, які, однак, містять певні (несуттєві) неточності; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач.
120 – 139	Виставляється за посередні знання програмного матеріалу, мало аргументовані відповіді, слабе застосування теоретичних положень при розв'язанні практичних задач.
100 – 119	Виставляється за слабкі знання програмного матеріалу, неточні або мало аргументовані відповіді, з порушенням послідовності його викладання, за слабе застосування теоретичних положень при розв'язанні практичних задач.
1 – 99	Виставляється за незнання значної частини програмного матеріалу, істотні помилки у відповідях на запитання, невміння орієнтуватися під час розв'язання практичних задач, незнання основних фундаментальних положень.

IV. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Ведров О. Науки про суспільство і соціальний прогрес: [Текст] / Олексій Ведров. – К. : Стилос, 2014. – 32
2. Гоян І. М. Філософія науки: навчальний посібник / І. М. Гоян, І. С. Матвієнко, С. В. Сторожук // за редакцією С. Сторожук. – Івано-Франківськ: Симфонія-Форте, 2020. – 408 с.
3. Індустрія наукових знань доби високої електроніки [Монографія] / [В. С. Лук'янець, О. М. Кравченко, О. Я. Мороз та ін.] – К. : УкрСіч, 2013. – 426 с.
4. Рубанець О. М. Філософські проблеми наукового пізнання : навч. посіб. для студентів ВНЗ / О. М. Рубанець. - Суми: Університетська книга, 2013. – 228 с.
5. Філософія науки / Л. А. Чекаль, О. Ю. Павлова, С. В. Сторожук та ін. – К., Міленіум, 2010. – 340 с.
6. Філософія науки та інноваційного розвитку / Л. А. Чекаль, С. В. Сторожук, Т. В. Горбатюк та ін. – Київ-Ніжин, 2015. – 952 с.
7. Теоретичні проблеми сучасної етики: навч. посіб. для студ. ВНЗ / [Т. Г. Аболіна, І. В. Васильєва, А. М. Єрмоленко, І. Б. Остащук та ін.]. – 2-ге вид. переробл. та доповн. – К. : ВД «Авіцена», 2013. – 344 с.
8. Agassi J., Jarvie I. C. The Problem of Analytic Philosophy. *Philosophy of the Social Sciences*, 2019, 49 (5), pp. 413-433.
9. Akiba K. *The Philosophy Major's Introduction to Philosophy: Concepts and Distinctions*. Routledge, 2020.
10. Augusto Luis M. *Formal Logic: Classical Problems and Proofs*. London: College Publications, 2019.
11. Blackburn S. *Think: A Compelling Introduction to Philosophy*. Oxford University Press, 1999.
12. Bramall S. *Understanding Philosophy in Communities: The Spaces, People, Politics and Philosophy of Community Philosophy*. *Philosophy and Community: Theories, Practices and Possibilities*, 2020, pp. 3-14.
13. Browne M. Neil, Keeley Stuart M. *Asking the Right Questions: A Guide to Critical Thinking*. 2007.
14. Dodig-Crnkovic G., Schroeder M. J. *Contemporary Natural Philosophy and Philosophies*. *Philosophies*, 2018, 3(42), pp. 2-4.
15. Falzon C. *Philosophy Goes to the Movies: An Introduction to Philosophy* (2nd ed.). Routledge, 2007.
16. Gatley J. *The Educational Value of Analytic Philosophy*. *Journal of the American Philosophical Association*, 2021, 7 (1), pp. 59-77.
17. Harrison J. *Handbook of Practical Logic and Automated Reasoning*. Cambridge University Press, 2009.

- 18.He S., Pan Y., Zhang N., Qian Z. The Educational Significance of Ancient Philosophy and the Reconstruction of Its Contemporary Value. *Jahrbuch der Berliner Museen*, 2018, 60 (1), pp. 48-54.
- 19.Irvine W. B. A Guide to the Good Life: The Ancient Art of Stoic Joy. Oxford University Press, 2009.
- 20.Kelley D. The Art of Reasoning: An Introduction to Logic and Critical Thinking. Fourth Edition, 2013.
- 21.Kisielewicz A. Logika i Argumentacja: Praktyczny Kurs Krytycznego Myślenia. Warszawa, 2017.
- 22.Lim D. Experimental Philosophy and Philosophy of Religion. *European Journal for Philosophy of Religion*, 2017, 9 (3), pp. 139-158.
- 23.Lipman M. Thinking in Education. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.
- 24.Mollgaard E. The Uneasy Relation Between Chinese and Western Philosophy. *Journal of Comparative Philosophy*, 2021, 20 (3), pp. 377-387.
- 25.Payne W. R. An Introduction to Philosophy. Bellevue College, 2015.
- 26.Simone Bradley, Nicole Price. Critical Thinking: Proven Strategies to Improve Decision-Making Skills, Increase Intuition and Think Smarter! 2016.
- 27.Siu-Fan Lee. Logic: A Complete Introduction. London, 2017.
- 28.Solomon R. C., Higgins K. M. The Big Questions: A Short Introduction to Philosophy. (Tenth). Cengage, 2017.
- 29.Sorell T. Experimental Philosophy and the History of Philosophy. *British Journal for the History of Philosophy*, 2018, 26 (5), pp. 829-849.
- 30.Stoljar D. Philosophy as Synchronic History. *Journal of the American Philosophical Association*, 2021, 7 (2), pp. 155-172.
- 31.Tebbit M. Philosophy of Law: An Introduction. Routledge, 2000.
- 32.Wolff J. An Introduction to Political Philosophy. Oxford University Press, 1996.
- 33.Wu K., Brenner J. Philosophy of Information: Revolution in Philosophy. Towards an Informational Metaphilosophy of Science. *Philosophies*, 2017, 2, pp. 1-30.